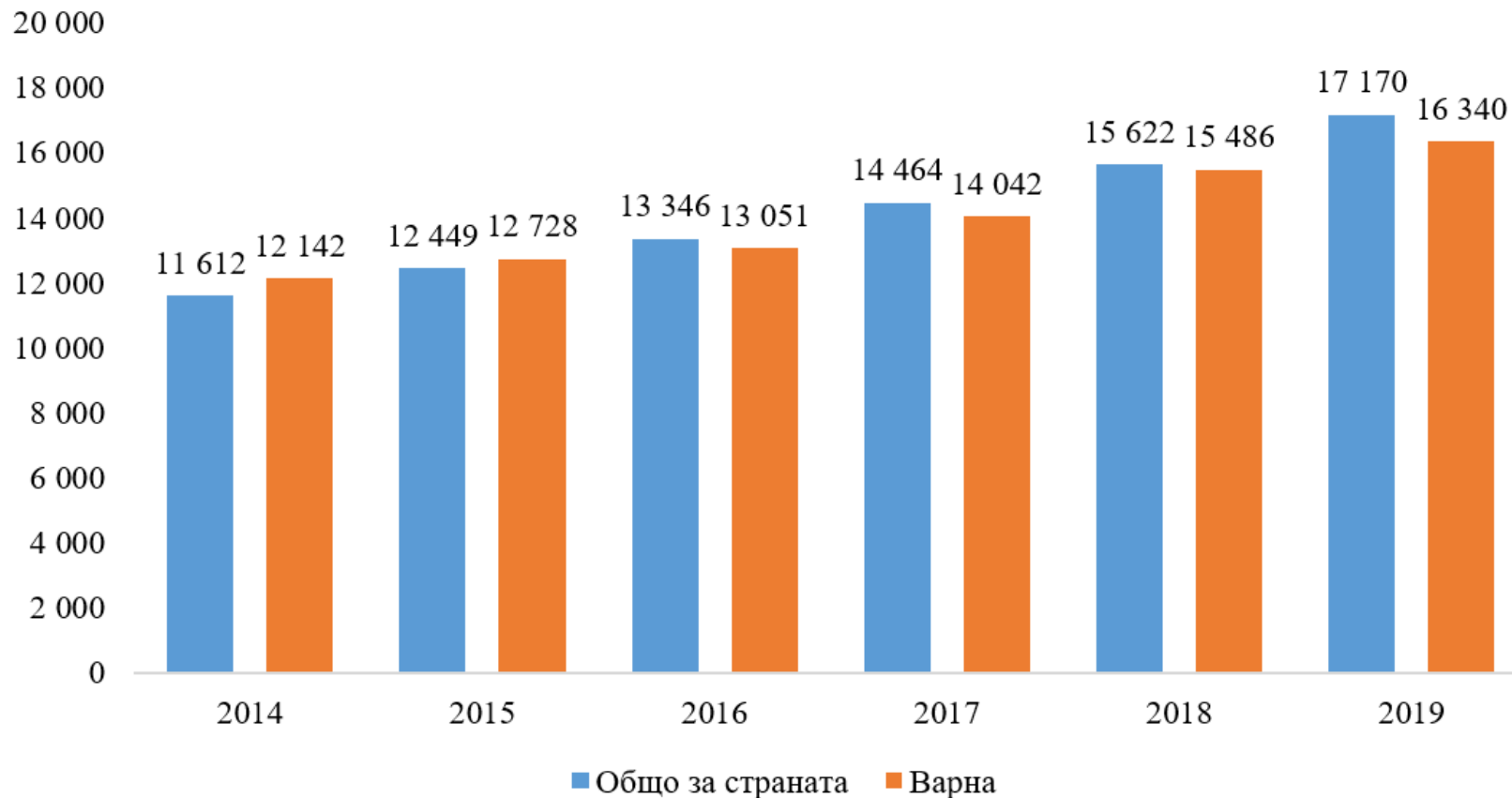

**Състояние на местната икономика – условия и
предпоставки за развитие на интелигентна среда за
иновативна Община Варна**

План за интегрирано развитие на Община Варна 2021-2027 г.

Ръст на БВП в област Варна

Брутен вътрешен продукт на човек от населението в област Варна (лв.)

- ✓ БВП на човек от населението във Варна е 16 340 лева през 2019 г., което поставя областта сред първите три в страната, изпреварвайки с малко област Стара Загора (16 276 лева) и леко изоставайки от област София (16 998 лева);
- ✓ Единствено София (столица) е далеч напред с БВП на човек от населението в размер на 38 603 лева през 2019 г.

Брутна добавена стойност (БДС) по икономически сектори в област Варна

Брутен вътрешен продукт и брутна добавена стойност в област Варна

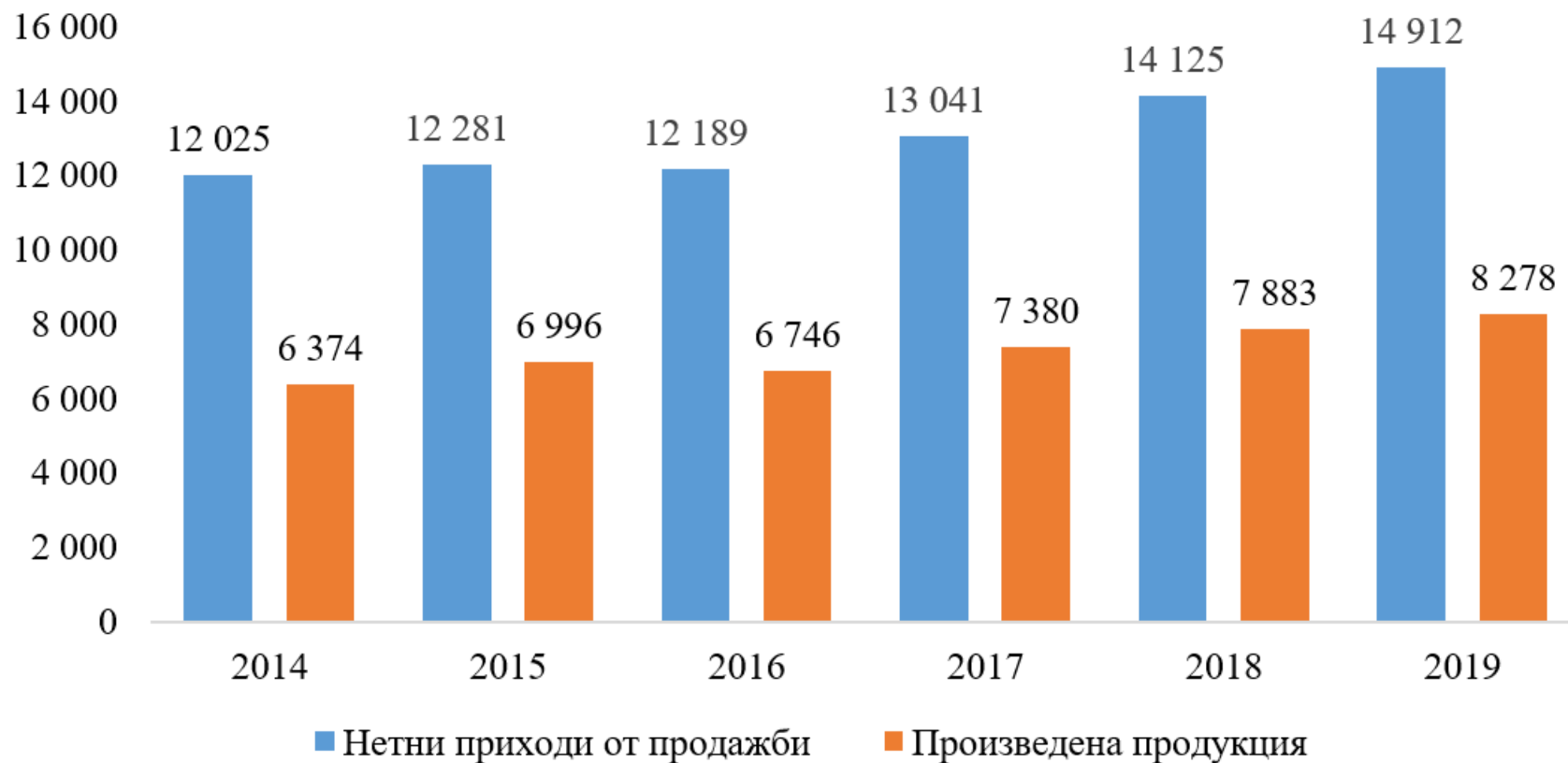
Данни за 2019 г.	БДС по икономически сектори, млн. лв.				БВП, млн. лв.	БВП на човек от населението, лв.
	Общо	Селско, горско и рибно стопанство	Индустрия	Услуги		
Област Варна	6637	175	1630	4832	7689	16 340
Североизточен район	10 649	655	2775	7219	12 337	13 309
Общо за страната	103 383	3876	25 893	73 614	119 772	17 170

Източник: НСИ

- ✓ Брутната добавена стойност (БДС) в област Варна е 6 637 млн. лв. през 2019 г., като нараства с 33% в периода от 2014 до 2019 година;
- ✓ Икономиката на област Варна е силно ориентирана към услугите, които създават 73% от добавената стойност в областта; около 25% от добавената стойност се създава в индустрията.

Приходи и продукция на предприятията в община Варна

Нетни приходи от продажби и произведена продукция на нефинансовите предприятия в община Варна (млн. лв.)

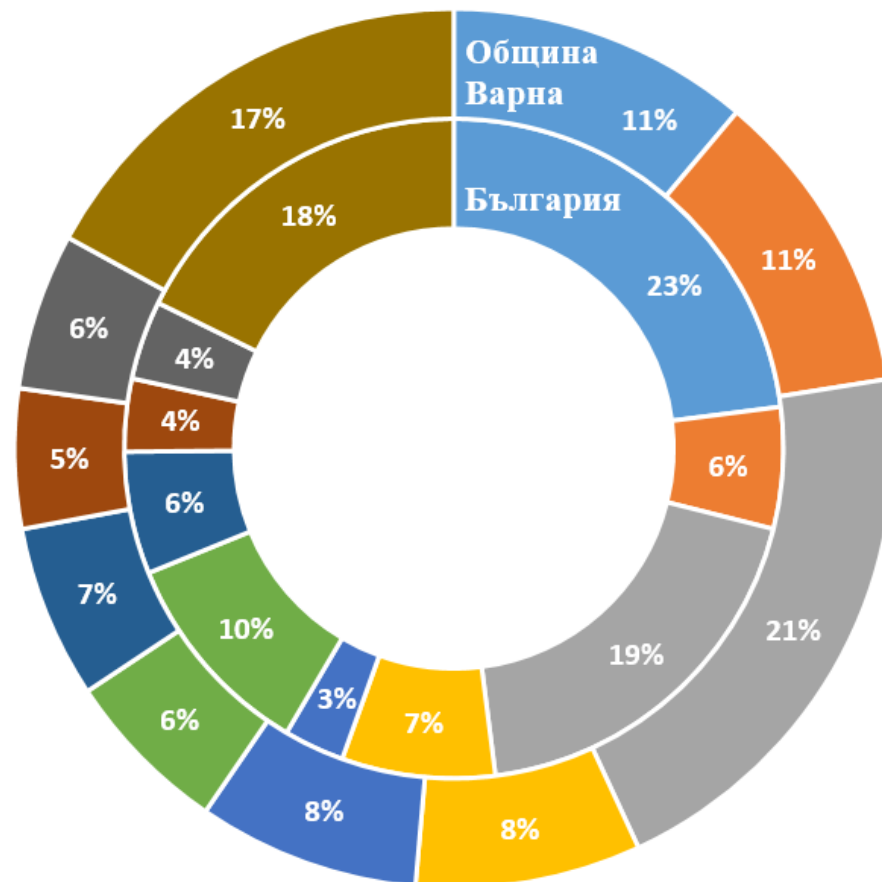

- ✓ Произведената продукция от нефинансовите предприятия в община Варна през 2019 г. е 8 278 млн. лв.;
- ✓ През последните пет години (от 2014 до 2019 г.) произведената продукция се е увеличила с 1 904 млн. лв. или с близо 30%;
- ✓ През 2019 г. нетните приходи от продажби на нефинансовите предприятия в общината достигат 14 912 млн. лв.

Водещи икономически сектори на територията на община Варна

Структура на икономиката на община Варна и България според добавената стойност по факторни разходи на нефинансовите предприятия, 2019 г.

- Преработваща промишленост
- Строителство
- Търговия
- Транспорт
- Хотели и ресторанти
- ИКТ
- Професионални дейности
- Административни дейности
- Здравеопазване
- Други

- ✓ Най-големият сектор в община Варна е търговията с 20,6% от добавената стойност;
- ✓ На второ и трето място са строителството (11,3% от добавената стойност) и промишлеността (11,1% от добавената стойност);
- ✓ След тях се нареждат транспортът (8,3% от добавената стойност) и хотелиерство и ресторантьорство (8,2% от добавената стойност).

Динамика на водещите икономически сектори в община Варна

Структура и динамиката на основни отрасли на икономиката на община Варна според добавената стойност по факторни разходи на нефинансовите предприятия, 2014-2019 г.

	Добавена стойност на нефинансовите предприятия в община Варна през 2014 г., млн. лв.	Добавена стойност на нефинансовите предприятия в община Варна през 2019 г., млн. лв.	Ръст на добавената стойност 2014-2019 г., %	Дял в местната икономика 2019 г., %	Дял в сектора на национално равнище 2019 г., %
Общо	2 207	3 481	58	100	4,9
Преработваща промишленост	246	388	57	11,1	2,4
Строителство	254	395	55	11,3	9,4
Търговия	443	718	62	20,6	5,3
Транспорт, складиране и пощи	256	289	13	8,3	5,4
Хотелиерство и ресторантьорство	180	284	58	8,2	13,5
ИКТ	83	214	158	6,1	2,9
Професионални дейности	153	222	45	6,4	5,2
Административни дейности	86	179	109	5,1	7,1
Хуманно здравеопазване	136	201	47	5,8	7,3

Източник: НСИ, собствени изчисления

- ✓ Сравнително висок дял в икономиката на Варна заемат и информационните и комуникационните технологии (6,1%), професионалните дейности и научни изследвания (6,4%) и административните и спомагателни дейности (5,1%);
- ✓ В сферата на информационните и комуникационни технологии и административните дейности се наблюдава сериозен ръст през последните години;
- ✓ Последният е провокиран от бурния растеж в дигиталния сектор – Варна е сред първите три дестинации за дигитални компании в страната.

Разбивка на преработващата промишленост на територията на община Варна

Показатели на нефинансовите предприятия от преработващата промишленост в община Варна

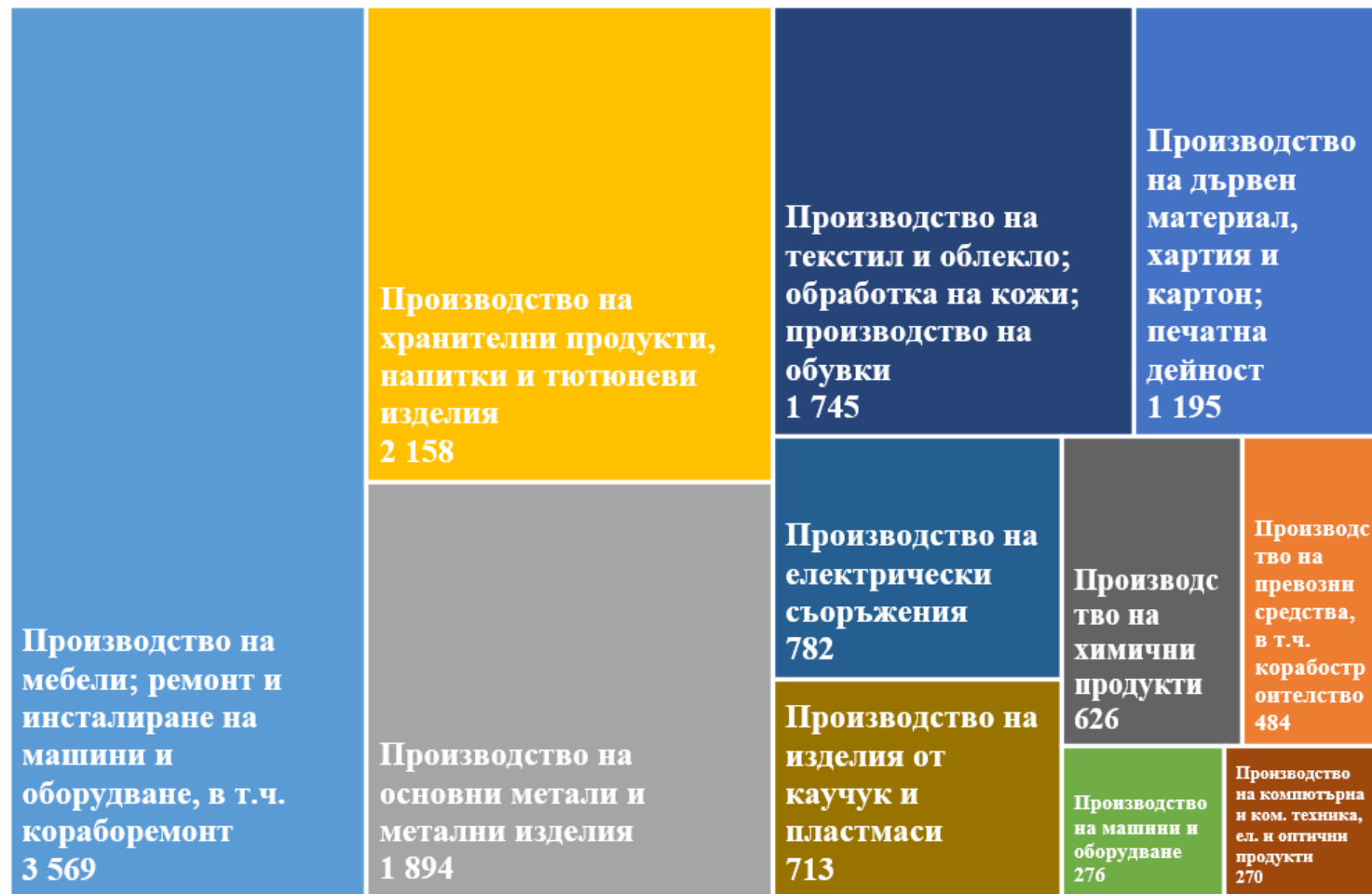
	Произведена продукция в промишлените предприятия в община Варна през 2019 г., хил. лв.	Ръст на продукцията 2014-2019 г., %	Добавена стойност на един нает в промишлените предприятия в община Варна през 2019 г., лв.
Преработваща промишленост	1 042 161	33,8	28 182
Производство на мебели; ремонт и инсталиране на машини и оборудване, в т.ч. кораборемонт	258 661	61,8	36 455
Производство на превозни средства, в т.ч. корабостроителство	47 488	5,9	..
Производство на основни метали и метални изделия	179 253	58,4	27 023
Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия	156 129	12,2	15 997
Производство на дървен материал, хартия и картон; печатна дейност	116 457	77,5	35 155
Производство на машини и оборудване	18 620	-12,0	33 091
Производство на електрически съоръжения	67 666	45,8	28 298
Производство на компютърна и комуник. техника, ел. и оптични продукти	12 978	34,5	25 878
Производство на химични продукти
Производство на изделия от каучук и пластмаси	63 543	12,5	22 460
Производство на текстил и облекло; обработка на кожи; производство на обувки	63 181	-6,7	13 289

- ✓ Произведената продукция в промишлеността е на стойност 1 042 млн. лв., като бележи ръст от 5,3% през 2019 г. и 34% за периода от 2014 до 2019 г.;
- ✓ Трите водещи сектора на промишлеността на Варна, които допринасят за 63% от произведената продукция в промишлеността на територията на общината, са корабостроителство и кораборемонт, производството на метали и метални изделия и производството на хранителни продукти;
- ✓ Добавената стойност на един нает в промишлеността е 28 182 лв. през 2019 г. Средната заплата нараства значително и достига 1 203 лв. през 2019 г., което е малко над средната за община Варна.

Източник: НСИ, собствени изчисления, (".." - конфиденциални данни)

Разбивка на наетите лица в преработващата промишленост в община Варна

Наети лица в преработващата промишленост в община Варна (2019 г.)

- ✓ Общият брой на наетите лица в преработващата промишленост в община Варна е 13 712 души през 2020 г. Техният брой леко се свива през последните години;
- ✓ Добавената стойност на един нает в промишлеността е 28 182 лв. през 2019 г.;
- ✓ Средната заплата нараства през 2019 г.

Разбивка на наетите лица в третичния обслужващ сектор в община Варна

Брой наети лица в третичния обслужващ сектор в община Варна

Източник: НСИ

- ✓ Близко 110 хил. души са наети в третичния сектор в община Варна, като това включва както наетите в частния сектор, така и тези в публичния;
- ✓ Секторите, в които броят на наетите лица нараства в периода 2014-2020 г. са информационните и комуникационните технологии (ръст от 33%), хотелиерство и ресторантьорство (ръст от 12%), здравеопазване (ръст от 10%), финансови и застрахователни дейности (ръст от 10%) и професионални дейности и научни изследвания (ръст от 5%);
- ✓ В образованието и култура и спорт също се наблюдава лек ръст.

Брой предприятия и наети лица на територията на община Варна

Брой предприятия и наети лица според размера на предприятието в община Варна

Размер на предприятието	Брой предприятия през 2019 г.	Наети лица през 2019 г.	Дял от наетите лица в общината, %	Ръст в броя на наетите лица, %
Общо наети	28 960	128 692	100,0%	0,9%
от 0 до 9 наети лица	26 914	25 874	20,1%	-5,6%
от 10 до 49 наети лица	1694	36 554	28,4%	3,9%
от 50 до 249 наети лица	314	38 155	29,6%	9,6%
над 250 наети лица	38	28 109	21,8%	-6,8%

Източник: НСИ, собствени изчисления

Все по-голяма част от заетостта в община Варна се концентрира в малките и средните предприятия.

- ✓ 93% от предприятията в община Варна са микропредприятия (от 0 до 9 наети лица). В тях работят около 20% от наетите лица;
- ✓ 1 694 са малките предприятия (от 10 до 49 наети), като в тях работят 28,4% от всички наети лица;
- ✓ 314 са средните предприятия (от 50 до 249 наети), като в тях работят 29,6% от всички наети лица;
- ✓ Големите предприятия (над 250 наети лица) са 38 и осигуряват заетост на 28 109 лица или 21,8% от наетите.

Преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в предприятията в община Варна

Размер на преките чуждестранни инвестиции към края на годината в община Варна по икономически дейности (A10), 2019 г., млн. евро

Източник: НСИ

- ✓ Преките чуждестранни инвестиции на територията на община Варна са на стойност 811 млн. евро към края на 2019 г.;
- ✓ Най-голям дял от ПЧИ са насочени към операциите с недвижими имоти – близо 29% през 2019 г.;
- ✓ На следващо място се нарежда индустрията (21% от ПЧИ) и професионалните дейности и научни изследвания; административните и спомагателните дейности (18% от ПЧИ).

Научен потенциал на община Варна и бурно развитие в дигиталната сфера

- ✓ Научната инфраструктура на Варна е концентрирана в университетите и здравните институции в общината, както и в държавните научни институти. Община Варна е едно от най-големите средища на академична дейност в страната, като на територията ѝ са разположени шест висши училища с над 30 хиляди студенти (2019 г.);
- ✓ Общо бюджетите на шестте висши учебни заведения във Варна са на стойност около 165 млн. лв. през 2019 г. Средствата за научно-изследователска дейност са около 11 млн. лв. Близо 15-те хил. студенти в техническите и приложни науки задават специфичния профил на Варна, като най-големият потенциал се оформя в медицината, информационните технологии, транспорта и корабоплаването;
- ✓ Висшите училища се ориентират спрямо дигиталния тренд и се насочват към информационните технологии. Пет висши училища във Варна имат специалности в областта на информатиката и компютърните науки, обучавайки над 2 500 студенти – ръст с около 750 души за пет години;
- ✓ Секторът на информационните и комуникационните технологии е един най-бурно развиващите се в община Варна – 158% ръст за пет години. Годишният доклад на Aibest за 2020 г. потвърждава този тренд и предимствата на Варна при привличането на технологични инвестиции;
- ✓ Годишният доклад на Bulgarian Fintech Association за 2020 г. поставя Варна като втората най-популярна дестинация за финтех компании в страната, изпреварвайки Пловдив и Бургас;
- ✓ Класацията на Startup Blink поставя Варна на второто място в страната след София и на 430-то място в света по състояние на стартъп екосистемата и цялостната среда за стартиращи компании.

Икономиката на областите в Североизточен и Северен централен район

Брутен вътрешен продукт (БВП) на областите в Североизточен и Северен централен район (2019 г., лева)

Североизточен		Северен централен		
	Шумен 1 753 520 000 лв.			
	Добрич 1 729 814 000 лв.	Русе 2 771 543 000 лв.	Велико Търново 2 592 206 000 лв.	
Варна 7 688 896 000 лв.	Търговище 1 164 834 000 лв.	Габрово 1 552 782 000 лв.	Разград 1 161 510 000 лв.	Силист ра 835 136 000 лв.

- ✓ Варна е най-големият икономически център в Северна България;
- ✓ Морската столица е водеща както в социален план – ръст на населението, приток на млади и активни хора и голям брой студенти, така и в икономически – като брутна добавена стойност в индустрията и услугите;
- ✓ Разнообразният профил на икономиката на Варна – концентрацията на услуги в град Варна и голяма индустрия в широката периферия, дава основа за нарастваща роля на регионалната карта.

Функционално-йерархична структура и оси на урбанистично развитие в СИР и СЦР

- ✓ Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) определя Варна като единствения град в рамките на СИР от второ йерархично ниво – голям град-център с национално значение в територията. Големите градове от това ниво имат мисията да балансират влиянието на столицата и да намаляват ефекта от моноцентрично развитие;
- ✓ В рамките на СЦР има един град от второ йерархично ниво. Русе е единият от градовете, който осигурява директна връзка с международното икономическо пространство, и като такъв присъства в националното пространство като установен регионален център;
- ✓ В пространствено отношение три от областните градове (Варна, Шумен и Търговище) формират една ос, ориентирана изток – запад. Регионът получава силен тласък на развитие по тази ос. Тя е много активна и поради установяването ѝ в исторически план, правейки връзката София – Варна, и поради изграждането на бързата автомобилна връзка Варна – Шумен, част от АМ „Хемус“;
- ✓ Тази ос се разклонява и по нея се осъществява връзката Варна – Русе. Взаимоотношенията между двата града също са исторически обусловени и имат значителен потенциал да укрепнат още повече;
- ✓ По крайбрежието на Черно море се наблюдава засилена линейна урбанизация. Най-значителният център е град Варна, а сред останалите населени места се открояват градовете Балчик и Каварна. С изключение на град Варна и частично Балчик, функциите в останалите населени места по крайбрежието са свързани с предлаганите там туристически услуги.

Агломерационни образувания и ареал на Варна

- ✓ При всеки център от петте йерархични нива има прилежаща територия, която той обслужва и организира. При по-големите градове функционално организираната територия е образувание от агломерационен тип. Обикновено агломерационни образувания се формират при големите градове, които имат достатъчен производствен, инфраструктурен, социален и културен потенциал, за да добият притегателната способност за агломериране;
- ✓ В НКПР е възприетото, че агломерационните образувания имат две важни съставни части: агломерационно ядро и агломерационен ареал. Ареалът на Варна е отчетливо най-голям и играе водеща роля за развитието на целия Североизточен район;
- ✓ Ареалът на Варна обхваща шест общини – Аврен, Аксаково, Белослав, Варна, Долни чифлик и Дългопол. Обхватът на икономиката на Варна обаче може да се разглежда и в по-широк аспект. Изследването на Институт за пазарна икономика „Икономическите центрове в България“ разглежда по-обхватен набор от показатели за определяне на ядрата и зоните на икономическо влияние;
- ✓ Докладът на ИПИ определя Икономически център „Варна“ в по-широки рамки. Освен икономическото ядро община Варна, в широкия икономически център влизат общините Аврен, Аксаково, Белослав, Ветрино, Долни чифлик, Дългопол, Провадия, Суворово и Девня, която е вторично ядро с периферия Ветрино и Суворово.

Конкурентоспособност и потенциал за развитие

- ✓ Община Варна е най-големият икономически център в Северна България. Варна се отличава с добри демографски показатели – ръст на населението, приток на млади и активни хора, както и силна образователна инфраструктура, в т.ч. шест университета и близо 30 хил. студенти;
- ✓ Преплитането на наука и бизнес е фактор, който оформя икономическия потенциал на града. В направленията медицина, информационни технологии, транспорт и корабоплаване дейността на местния бизнес и инвестиционните решения се срещат със засиления интерес сред младите хора и чуждестранните студенти;
- ✓ Това е ясно видимо от Икономическия профил на Варна за 2020 г. (ИПИ), както и от широко подкрепения Меморандум за сътрудничество и партньорство относно общи усилия и действия за развитие и реализиране на потенциала на Варна – Град на знанието;
- ✓ Анализът на конкурентните предимства на Варна, идентифицираните предизвикателства и неоползотворени ресурси, както и потенциалът за развитие следва да се разглежда в широк смисъл и да обхване не само територията на община Варна;
- ✓ Погледът следва да е отправен към широкия икономически център Варна, който включва разнообразната и доминирана от услугите икономика на град Варна, индустриалното развитие в широката периферия на морската столица;
- ✓ Разглеждането на тази зона в нейната цялост, в т.ч. и като инвестиционна дестинация, е потенциал пред развитието и привличането на големи инвеститори.